

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Modern Tıbbın Doğuşu – Ufak Bir Kesit

Prof. Dr. İsmail Tufan

Birkaç ay öncesine kadar birbirini yiyen ABD ve Çin dahil, tüm dünya nefesini tuttu, tıptan gelecek olan iyi haberleri bekliyor. Bu vesile ile biraz modern tıbbın ilk yıllarına geri dönüp, gelişmesinden kısa bir kesit alalım. Gece gündüz demeden korona virüsü ile mücadele eden sağlık sektörüne duyduğumuz güveni ve saygıyı da belki bir nebze ifade etmiş olabiliriz.

Avrupa 19. yüzyıl, bir önceki yüzyılın Aydınlanma döneminde tıbbi bilgi devrimini, ardından da yavaş yavaş tıbbi uygulamada devrim yaratan temel keşiflerle geçmiştir. Ancak insanların doktora ve hastalığa karşı değişen tutumları da tıbbi ilerleme için itici bir güçtü.

Yeni beklentiler, yeni yaşam biçimleri, daha önce kadercilikle açıklanan sağlığı ve hastalığı artık kabul etmiyordu. Bu yüzden tıbbın gelişimindeki sosyal motivasyon, tamamen bilimsel ilgiden daha büyük bir rol olmasa bile eşit derecede büyük bir rol üstlendi.

O zaman Avrupa tıp biliminin ön saflarında yer aldı ve bu tek bir ülkeden kaynaklanmıyordu. Bilim dünyası bir hayli uluslararasıydı. Bağlantılar tüm Avrupa'da, tüm dünyada gerçekleştirildi. Deneyim ve bilgi, sınırlar arasında dolaşıyordu.

Bu arka plana karşı, bireysel, evet usta araştırmacılar ortaya çıktı. Bu, tıbbın bilim olarak gelişmesi için belirleyici itici güçler sağladı. Tabii ki, bunlar kendiliğinden olmadı. Çoğunlukla önceki ya da aynı dönemde, isimleri gelecek nesiller tarafından bilinmeyen diğer araştırmacılar tarafından yapılan keşiflerle oldu.

18. yüzyılın ilk yarısında, kesin bilimden daha çok deli saçması çeşitli teorilere sahne oldu. Çeşitli sistemler tıbbi tartışmayı canlandırdı. Friedrich Hoffmann tarafından temsil edilen “insan vücudunun mekanizması, bir hidrolik makine” ile karşılaştırıldı veya “dirimselcilik” (vitalismus), insan vücudunun fiziksel veya kimyasal terimlerle kavranamayacağını söylüyordu. Bu teoriyi doruğa taşıyan Georg Ernst Stahl, insan vücudundaki tüm süreçleri “ruhun eylemi” ile açıklıyor ve sadece bunun sayesinde organizmanın kendiliğinden ayrışmasının engellediğini iddia ediyordu. Buna ek olarak, terapiyle çok fazla ilgilenmeyen tıp akademisyenleri hastalıkların sınıflandırılmasıyla ilgilendiler.

Bu, hastalıkların tanımlanması ve sınıflandırılması için ayırt edici özelliklerini inceleyen nosolojiye yol açtı. Nosoloji, Hollandalı Hermann Boerhave'nin (1668-1738) en önemli öncüsü olarak klinik anatomiye yol açtı.

Leiden, Viyana ve Edinburgh 18. yüzyılda klinik tıbbının en önemli üç merkezi oldular. Leiden'de Boerhave, ölüm nedenlerini belirlemek için ölenlerin cesetlerini otopsi yapıyordu. Bununla birlikte, sadece bu otopsilerle klinik tanıyı doğrulamak istedi. Padua'da profesör, İtalyan Giovanni Battista Morgagni (1682-1771), daha sonra patolojik anatominin gerçek

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

kurucusu oldu. Boerhave'nin aksine, Morgagni önceden yapılan tanıdan değil, klinik semiyoloji, yani hastalığın belirtilerinin incelenmesi ile hastalığın nedenini açıklamak için, ceset üzerinde tespit edilebilen semptom ve yaralanmalardan hareket etti. Ancak, onun yöntemi 18. yüzyılın sonuna kadar dikkate alınmadı. Aynı zamanda, amputasyon tekniği, cerrahi patolojisi ve jinekolojik cerrahi sayesinde cerrahi de gelişmeye başladı, ancak mortalite yüksek kaldı.

Bu başarılarla rağmen, terapötik yöntemler yerinde saydı. Diyet, flebotomi (hastalığı önlemek veya iyileştirmek için hastadan kan alımı), sülük, müshil, lavman ve fümigasyon (zararlı olduğu düşünülen haşere, böcek ve bakteriler, kapalı bir ortamda gaz haldeki kimyasal maddeler verilerek boğulur), birkaç istisna dışında hepsi eşit derecede etkisiz olan çok sayıda bitkisel veya mineral kullanılmaya devam edildi.

Çoğu Avrupa ülkesi için, 19. yüzyılın ilk yılları bilimsel tıp alanında bir önceki yüzyıla göre bir değişiklik getirmemiştir. Ancak 19. Yüzyılın ilerleyen yıllarında doğa bilimlerinin gelişimi ve sistematik kullanımı tıbbı gerçek anlamda bilimsel bir karakter kazandırdı. Tıp o zamanlar diğer bilimler gibi sanayileşmeye ve kapitalizmin ekonomik düzeyde yükselmesine, siyasi düzeyde demokrasi ve siyasetin gelişmesine ve ulusalcılığa bağlıydı.

Aynı dönemde, İrlanda ve İngiltere'deki "hastane tıbbı", çok sayıda hastalığın araştırılmasında Fransız okulunun etkisi altında önemli ölçüde gelişti. Ancak fizyolog Johannes Müller (1801-1858) daha önce Almanya'da tıpta doğa bilimlerinin kullanımı için büyük çaba harcamıştı. Patolojik ve mikroskobik anatomi ve tümörler alanındaki çalışmaları ile 1838'de öğrencisi Theodor Schwann (1810-1885) tarafından tüm canlı dokuların hücrelerden oluştuğu teziyle formüle edilen "hücre teorisinin" yolunu açtı. Aynı yıllarda, uzun süredir tamamen ampirik olarak çalışan eczacılıktan, deneysel fizyoloji ve kimyasal analizlerin geliştirilmesiyle tamamen yeni bir bilim ortaya çıktı: Farmakoloji.

Genel olarak, temel bilimler sayesinde tıp, insan vücudunun nefes alma, sindirim ve kan dolaşımı gibi en önemli işlevlerini daha iyi anlayabildi.